

Voor een kritiek van onbegrip en ironie

Etcetera vierde zijn nummer vijftig met een dossier over theaterkritiek.

Als een eerste aanzet tot debat

kwamen diverse partijen aan het woord over kritiek,

met uitzondering van de critici zelf.

Yang-redacteur Jürgen Pieters,

die een theaterkroniek heeft in het Nieuw Wereldtijdschrift,

schreef een

reactie op het dossier theaterkritiek

Wim Van Gansbeke mag zijn ambt van theaterrecensent ondertussen alweer bijna een jaar geleden hebben neergelegd, zijn geest waart nog onverminderd rond in kritiekland. Dat blijkt nog maar eens uit het dossier theaterkritiek dat de kolommen van het jubileumnummer van Etcetera (XIII/50, juni 1995) sierde. Niet alleen wordt zijn naam daar een aantal keer met veel nostalgische verzuchtingen aangehaald, het portret dat in het dossier van de huidige lichte theatercritici wordt opgehangen, kan zonder probleem worden gezien als het negatief van Van Gansbeke nu al legendarische recensentenpraktijk. Dé constante in nagenoeg alle bijdragen aan het dossier is immers de onvrede met het gebrek aan kritische durf en het teveel aan terughoudendheid waardoor de schrijfsels van de nieuwe generatie theatercritici worden gekenmerkt. 'De klemtoon ligt op "beschrijving" en "informatie" terwijl de notie "artistieke evaluatie" naar de achtergrond wordt verwezen', klinkt het in de bijdrage van Tom Michielsens nog als voorzichtige hypothese. Maar na meer dan tien pagina's interviews met chefs cultuur van de Vlaamse kranten, dramaturgen, theatermakers en organisatoren, weet je het wel zeker: onze theaterkritiek is gestaag geëvolueerd in de richting van een slappe, maar bijzonder leesbare vorm van verslaggeving. Kritiek als *infotainment*, zeg maar, waarbij de criticus een modale informatiebezorger is geworden die zich in zijn geschriften beperkt tot het samenvatten van toneelstukjes, het beschrijven van decortjes, het interviewen van acteurtjes en/of regisseurtjes en het van de vergetelheid redden van leuke weetjes. 'De roep om een andere kritiek, het keert in alle gesprekken weer', staat er dan ook als besluit in één van de interviewbijdragen aan het dossier. Het enige wat je van zo'n overweging kan zeggen, is dat

ze na al die vrijblijvende happen conversatie niet echt meer als een verrassing overkomt. Hoe die andere kritiek er moet uitzien, dat is een vraag waarop in deze stukken nauwelijks wordt geantwoord. En op die manier bevestigt het dossier ironisch genoeg het soort informatieve maar opinieloze randkritiek dat het juist aan de kaak tracht te stellen.

Kritiek-externe factoren

Eén ding valt verder onmiddellijk op aan het Etcetera-dossier: terwijl programmatoren, organisatoren, acteurs, regisseurs en dramaturgen wel hun plaats aan de klagmuur vinden, blijft de stem van de criticus opvallend afwezig. Misschien dat zo iets wel geheel de logica van de gesignaleerde crisis in de kritiek volgt, toch zorgt die afwezigheid voor een blinde vlek in de hele discussie. Noch de enorme variatie aan stijlen, opvattingen en manieren van kijken waarop de abstracte term 'theaterkritiek' kan slaan (een opmerking die in één van de bijdragen aan het Etcetera-dossier wel wordt gemaakt wanneer het over het al even abstracte begrip 'dramaturgie' gaat), noch de vraag naar wat kritiek allemaal kan en zou moeten zijn, komen hierdoor mijns inziens voldoende aan bod. (Waarmee ik niet gezegd wil hebben dat de criticus de enige is die daarop een zinnig antwoord kan hebben – dat bewijst trouwens de tekst van dramaturg Erwin Jans.) De enige vraag waarop de sa-

menstellers van het dossier wél een antwoord klaar hebben, is die naar de kritiek-externe factoren die mede verantwoordelijk zijn voor de malaise van de huidige theaterkritiek. Op zich is ook die vraag belangrijk genoeg, maar toch blijft het jammer van die al te eenzijdige benadering: nu het onderwerp eindelijk ter sprake komt, krijg je het gevoel dat het juist de fundamentele vragen zijn – die naar het hoe en het waarom van een goede kritiek – die niet aan bod komen. En daarom alleen al is dit dossier een gemiste kans.

Rudi Laermans' *Kleine kritiek van de Vlaamse podiumkritiek*, ongeveer gelijktijdig met het Etcetera-dossier verschenen in het 'cultureel-maatschappelijk' maandblad *Streven* (62/7, juli-augustus 1995), had als tegengewicht voor de interview-collages van het Etcetera-dossier zeker niet misstaan. Ook Laermans signaleert de factoren die hebben bijgedragen tot de teloorgang van de theaterkritiek – de politiek die wordt gevoerd door de cultuurredacties van de Vlaamse kranten, de socio-economische status van de onderbetaalde (free-lance) criticus, de beslotenheid van het theaterwereldje en de ongezonde want onmiddellijk betrokken positie die de criticus daarin inneemt, ... – maar aan die sociologische hypothese wordt een oproep gekoppeld die getuigt van meer denkwerk over de aard en de taken van de kritiek. Een persoonlijker vorm van kritiek eist Laermans, een bredere ook die voorstellingen aan elkaar relateert of aan andere kunstvormen, een kritiek die verbanden durft te leggen en die slaat waar nodig en zalf waar verdiend. 'Alle overige geschrijf over theater, dans of opera', besluit hij met een gezond gevoel voor overdrijving, 'is ondermaats bladvuus van onderbetaalde bijverdieners met een te hoge hypotheekrente.'

Toch blijf je ook hier met een paar beden-